

Нестеренко С.В.

к.т.н., доц.

Шарий Г.І.

д.е.н., доц.

Тріфонова А.С.

студент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

м. Полтава, Україна

ЕКОЛОГІЧНІ ЗАГРОЗИ НА ТЕХНОГЕННО-НАВАНТАЖЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ УКРАЇНИ

Військова агресія в Україні та військові дії на третині території призвели до багаточисельних екологічних катастроф, втрат природно-ресурсного потенціалу, стійких погіршень навколишнього середовища, руйнацій екологічного каркасу України та окремих об'єктів природного фонду. Особливо постраждали поселення, що піддалися окупаціям в зоні бойових дій, підтоплені території, місця розміщення критичної та військової інфраструктури, орні землі, лісові масиви та природно-заповідний фонд, особливо на території проведення військових дій.

В зоні небезпеки всі техногенно-навантажені території, які мають істотний антропогенний вплив на навколишнє середовище. Цей вплив завжди пов'язаний зі змінами природного ландшафту з послідуєчими негативними наслідками, такими як забруднення територій різними викидами, виникнення техногенних аварій та катастроф.

Територія Центральної та Східної України насичена потенційно небезпечними об'єктами та ділянками, за якими необхідний постійний контроль і моніторинг для виявлення деформацій. Потенційно-небезпечними є всі гідровузли Подніпров'я, які в разі пошкодження можуть спричинити локальні екологічні катастрофи різного масштабу, що вимагає термінових правових і організаційних заходів державного реагування та унікальних технологій до їх ліквідації й недопущення.

Подібну катастрофу прослідковуємо в Київській області на річці Ірпінь, де в результаті підриву Ірпінського гідровузла виникла загроза підтоплення сіл Демидів, Козаровичі, Гута-Межигірська, Червоне, Мошун, Горенки й селища Гостомель [1]. Річка Ірпінь знаходиться нижче за рівень водосховища на 6 м (рівень Київського водосховища над рівнем моря становить 103 метри, у той час як рівень гирла р. Ірпінь – 97 метрів). Це спричинило масштабний розлив води, яка зупинилась в 1 км від адміністративної межі міста Києва. Частина затоплених територій були розорані й оброблені органічними добривами, які розчинилися у воді, частина – хаотичні сміттєзвалища, підтоплені будівельні майданчики на заплаві Ірпеня. Загальна площа затоплення за обробленими космічними знімками (рис. 1) становить 2165 га, не враховуючи ті околиці й прилеглі території, де ґрунт став водонасиченим.

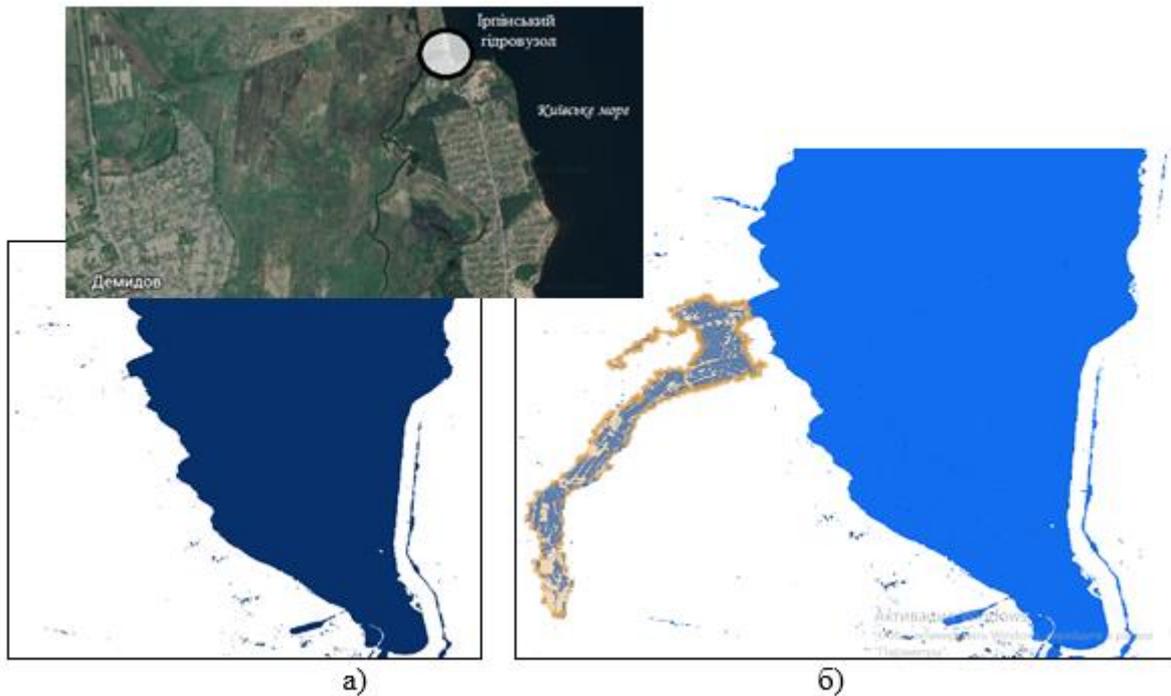

Рис. 2. Оброблені космічні знімки Київського водосховища:
а) 1 листопада 2021 р.; б) 21 березня 2022 р.

Якщо аварія станеться на Кременчуцькому гідровузлі, то швидко підняття води змиє не тільки с. Власівку та підприємства, а і частину Кременчука, затопить кар'єри, місто Горішні Плавні, сотні сіл і селищ аж до міста Кобеляки. Площа можливого затоплення становитиме до 230 тис. га.

В результаті індустріалізації та реалізації державних проєктів за останні 70 років в Україні сформувалися й інші антропогенно перевантажені території, на яких формується критично-негативна екологічно-небезпечна ситуація: добувна промисловість в Дніпровсько-Донецькій западині, чорна металургія та діяльність гірничо-збагачувальних комбінатів Придніпров'я, нафтопереробні заводи у Кременчузі, які в поєднанні з гідровузлами Дніпра. Все це формує як локальні, так і геомасштабні еколого-небезпечні ризики і загрози для Центральної й Східної України.

Небезпечні геодинамічні процеси обов'язково повинні підлягати постійному геодезичному моніторингу для якісного прогнозу просторового руху земної поверхні [2]. Указане вимагає переосмислення планування розвитку територій, перегляду державних будівельних норм, стандартів і безпекових нормативів з метою забезпечення геополітичної, еколого-безпечної та військової стійкості, як окремих агломерацій, так і України в цілому.

Список використаних джерел

1. В Ірпені руйнування дамби призвело до масштабних затоплень: наслідки для природи та людини. *ЕкоПолітика*. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/v-irpeni-rujnuvannya-dambi-prizvelo-do-masshtabnih-zatoplen-yaki-naslidki/> (дата звернення: 03.11.2022).
2. Нестеренко С. Методи досліджень деформацій земної поверхні на основі даних супутникової радіолокації. *Матеріали Міжнародної науково-технічної конференції «Геофрум-2022»*, м. Львів, 6–8.04.2022 р. С. 11–14.